

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

การทำอะไรก็แล้วแต่นะ มันเป็นการทำตามความเห็นของตัวเองไง ทำความเห็นของเราเอง แล้วมันก็เป็นความเห็นของเราเอง ถ้ามันเป็นการดูจิตมันพิจารณาไป ดูจิต เขาบอกว่าการพิจารณาจิต การพิจารณาจิตแล้วมันจะเป็นไปเอง ถึงเวลาแล้วมันจะมีกระบวนการที่มันจะพัฒนาของมันไป ถ้ามีกระบวนการพัฒนาของมันไปนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษากับอาหารคาวส อาหารคาวสมันต้องเป็นไปแล้ว ทำไมมันไม่เป็นไป?

เพราะกระบวนการของจิต ดูจิตอยู่เหมือนกัน ทำจิตสงบขึ้นมา มันต้องสงบขึ้นไป พอมันสงบขึ้นมาแล้วมันต้องเป็นไป ทำไมมันไม่เป็นไปล่ะ? แล้วอย่างครูบาอาจารย์เรา อย่างที่ว่าเวลาคิดในสมาธิ ถ้าพิจารณาจิตแล้วนะ พิจารณาจิต ถ้าดูจิตแล้วจิตมันสงบขึ้นมา กระบวนการมันพัฒนาไปเอง มันต้องเป็นไปสิ ทำไมมันไม่เป็นไปล่ะ? ทำไมมันไปคิดในสมาธิล่ะ? คิดสมาธิอยู่ตั้งนาน

นี่ก็เหมือนกัน ความเป็นไปอย่างนั้นมันเป็นไปได้หรือ มันเป็นไปได้ มันกระบวนการขนาดไหนมันเป็นสมถกรรมฐาน ทำความสงบของใจมันสงบเข้ามา มันจะสงบเข้ามา ถ้าความสงบของใจ แล้วมันสงบอยู่อย่างนั้น เวียงว่างอยู่อย่างนั้น เวียงว่างขนาดนั้นนะ น้ำเต็มแก้วไหนั้น มันสามารถทำให้คิดสมาธิได้ มันคิดสุขได้ มันเป็นความสุขอันหนึ่ง

การประพฤติปฏิบัตินี้แสนยากนะ เราทำเอาชนะใจตนเอง ชนะคนอื่นหมิ่นแสนชนะได้หมดเลย แต่แพ้ตัวเอง ตัวเองคิดอะไร ตัวเองทำอะไรมันจะยอมตัวเอง แล้วตัวเองจะทำตามความคิดของตัวเอง แล้วความคิดของตัวเองทำไปแล้วก็เสียใจภายหลัง สิ่งที่เสียใจภายหลัง เห็นใหม่ สิ่งที่ทำแล้วเสียใจภายหลัง สิ่งนั้นไม่ดีเลย เพราะสิ่งนั้นมันเป็นความผิดพลาด แต่มันก็เป็นความคิดของเรา เราก็ทำของเราเอง แล้วชีวิตก็เป็นแบบนี้ เป็นแบบนี้เพราะเราอยู่ใต้อำนาจของความคิดของเรา ความคิดของเรามันบวกไปด้วยกิเลสไป

กิเลสคือความเคยใจ ใจมันเคยอิสระ เห็นใหม่ การกระทำของเราถ้าเป็นรูปธรรมขึ้นมา การกระทำต่างๆ เราจะมีสังคัมบังคับ มีพ่อแม่บังคับ มีสิ่งต่างๆ บังคับ มันมีการฝึกกฎหมาย มีการอะไร แต่ถ้าความคิดของใจมันคิดได้ร้อยแปดเลย มันจะคิดจินตนาการขนาดไหนนะ มันจะคิดถึงปรุงแต่งขนาดที่ว่าเป็นสวรรค์ชั้นพรหมก็ปรุงได้ ปรุงเป็นนรกจกเปรตขนาดไหนมันก็ปรุงได้ นี่ความคิดมันปรุงของมันได้เพราะมันอยู่ในใจ แล้วความคิดอย่างนี้คิดแล้วมันย่ำคิดย่ำทำ ย่ำคิดย่ำทำแล้วมันก็ออกมาเป็นการกระทำของตัวเอง

นี่ใจของเรามันเป็นแบบนี้ ถึงแพ้ใจตัวเองตลอดเวลา เห็นใหม่ ถ้าแพ้ใจตัวเองตลอดเวลา เราคิดของเราเองก็เหมือนกัน การที่ว่าคูจิตของเรา คูจิตเวลามันสงบขึ้นมา มันเว้งว่าง ขนาดไหนมันก็เพลินไป พอเพลินไปมันจะเป็นไป แล้วถ้ากระบวนการมันเป็นไปเองมันต้องเป็นไปเองได้ กระบวนการถ้ามันเป็นไปเองนะ มันไม่มีคนอะไรจะคิดในสมาธิ ไม่มีการประพฤติกฎปฏิบัติอะไรเลยที่ว่าพอประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่ได้ผล มันต้องได้ผล มันต้องพัฒนาไป

อันนี้เวลามันพัฒนามันได้ผลใช่ไหม? ทำความสงบของใจ คูจิตมันสงบได้ เรากำหนด พุทโธ เราทำอะไรก็แล้วแต่มันกำหนดใจได้ กำหนดได้ แล้วกำหนดได้ดีกว่า ดีกว่าตรงไหน? ดีกว่าตรงที่มันมีหลักการ คนมีหลักการ คนนั้นมีหลักการ มีความคิด ทำอะไรก็ทำตามหลักการของตัวเอง กับคนๆ นั้นเป็นคนหลักลอย ทำอะไรแล้วแต่โอกาส แล้วแต่ความเป็นไป อะไรเข้ามาข้างหน้าเราก็ไปตามกระแสไป กระแสอะไรผ่านหน้ามาก็หีบตามกระแสนั้น จับต้องกระแสนั้น ไปตามกระแสนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน คูจิตไปคูไปตามความคิด คูมันไป อะไรผ่านมาก็คูมันไป มันก็ไปตามกระแส ไปตามอารมณ์ที่มันจะปรุงแต่งขึ้นมาได้ แต่คนกำหนดพุทโธคนมีหลักเกณฑ์ คนมีหลักเกณฑ์ เราศึกษามา เราเล่าเรียนมา เรามีหลักเกณฑ์ของเรา สิ่งนี้เป็นความผิดพลาด เป็นความไม่ดี เราจะปฏิเสธได้ สิ่งใดเป็นความถูกต้อง เป็นความดีงาม เราจะส่งเสริม

อันนี้ก็เหมือนกัน หัวใจถ้ามีหลักพุทโธ คนมีหลักกับคนไม่มีหลักก็ต่างกันแล้ว นี่เริ่มถ้าคูจิตแล้วมันจะไม่มีหลัก มันเป็นไป มันไม่กำหนดหลักคำภานา มันผูกหลักไม่ได้ ใจไม่มีหลัก แล้วพอมันสงบขึ้นมาแล้วมันก็เป็นไป มันคิดในใจนั้น ความเห็นอันนั้นมันจะเป็นความเห็นของมัน มันไม่เป็นความเป็นไปหรอก ถ้าความเป็นไปมันมีวิปัสสนาไว้เพื่ออะไร? วิปัสสนามัน

เป็นขั้นตอนอีกขั้นตอนหนึ่งที่เกิดปัญหาในการชำระกิเลส ถ้าใช้สมาธิชำระกิเลสได้มันไม่เป็นมรรค มรรคไม่ครบองค์ประกอบ

ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนาไหนไม่มีผล รอยเท้าบนอากาศไม่มี เหตุไม่พอสมควรไปเป็นผล ผลมันเกิดขึ้นมาได้หรือเหตุต้องสมควรกับผล ผลจะเกิดขึ้นมาได้ เหตุในอะไร? เหตุในการชำระกิเลส ชำระกิเลสมันต้องพยายามวิปัสสนาเข้ามา จับต้องใจที่ว่ามันเคยใจ ใจมันเคยตัวของมันเอง มันเคยใจมันคืนรนไป จับต้องสิ่งนั้นขึ้นมาตั้งเป็น โจทย์ ถ้าตั้งเป็นโจทย์ขึ้นมา เหตุเราคิดเพราะอะไร? ทำไมเราแพ้ตัวเองตลอดเวลา เพราะอะไร? เพราะอะไร? เพราะเราไม่เคยคัดแปลง เราไม่เคยเห็นสิ่งนี้เลย เราไม่เคยเห็นสิ่งนี้ เราก็ลูปคล่าสิ่งนี้ไป

สิ่งที่เราลูปคล่าไป เห็นไหม มันก็เป็นความลูปคล่า ธรรมะลูปคล่า ธรรมะคันเดา สิ่งที่ยึดมั่นเป็นความคันเดา มันจะไม่ได้ประโยชน์ขึ้นมา แต่สิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่ได้ด้วยซึ่งๆหน้า นี่สิ่งที่วิเคราะห์หิวจับได้ นั่นคือวิปัสสนา จับกาย จับความคิดของตัวเองตั้งขึ้นมา คิดขึ้นมาเพราะเหตุไร? มันคิดขึ้นมาเพราะเหตุไร? มันคิดออกไปมันมีอะไรกระทั่งให้มันคิดออกมา มันต้องมีเหตุมีผล มันต้องมีเหตุ มีเชื้อ มีไข มันถึงจะได้ปรุงแต่งออกมา นี่คิดย้อนกลับเข้ามา จับต้องตัวนั้นแล้วแยกแยะออกมา นั่นคือกิเลสใจ

กิเลสคือความพอใจ ความเคยใจ ความที่มันมีอำนาจเหนือเราในหัวใจ แล้วปรุงแต่ง การปรุงแต่งนั้นเป็นทางเดินของเขา การปรุงแต่งนั้นคืออาหารของกิเลสเขา กิเลสเขาจะปรุงแต่ง เขาจะหลอกเราให้เราทำตามอำนาจของเขา พอทำตามอำนาจของเขาแล้ว สุดสิ้นอำนาจของเขาแล้วเรามีแต่ความเสียใจ กิเลสมันไม่ได้รับผลของมันที่มันให้เราทำความชั่ว ทำความผิดพลาดไป มันไม่เคยคิดหรือ มันทำไปตามอำนาจของมัน มันปรุงแต่งแล้วมันก็พุ่งออกไป พอทำเสร็จแล้วเราก็มาย้อนหลัง เราเป็นผู้รับกรรม ใจดวงนี้เป็นผู้รับกรรม ใจดวงนี้ถึงน่าสงสารมาก

ในหัวใจของเราน่าสงสารมาก มันไม่สามารถยืนตัวมันเองได้เพราะอะไร? เพราะกิเลสมีอำนาจเหนือมัน มีอำนาจเหนือมันแล้วมันก็จูดกระชากลากไปชั่วคราวๆ อยู่ แต่ชั่วคราวมันก็เกิดดับๆ ในหัวใจ ธรรมะนี่ก็เกิดดับในหัวใจ ยิ่งได้ฟังธรรม ยิ่งได้ฟังกระแสของธรรม ฟังธรรมแล้วย้อนกลับมาดูที่ใจของตัว จับหลักใจของตัวเองให้ได้ว่าสิ่งนี้เราควรจะทำนุถนอมไหม? ใจของเราเราควรจะทำนุถนอมไหม? ใจของเราเราควรที่จะพัฒนาขึ้นมาไหม?

ถ้าพัฒนาขึ้นมา มันต้องพัฒนาให้ถูกทางด้วย ไม่ใช่พัฒนาขึ้นมาด้วยกิเลสหรืออก จะพัฒนาใจของตัวเองก็ดูใจไว้เฉยๆ ดูใจไว้เฉยๆ ก็เหมือนกับไม่เห็นหน้ากิเลสเลยนะ ดูแต่อาการ เกิดดับๆ อาการเกิดดับที่มันเป็นเงา เห็นไหม พยับแดด สังขารสัญญานี้เป็นพยับแดด เกิดจาก พยับแดด พยับแดดมันไม่มีตัวตน มันหลอกลวงอยู่ข้างหน้า เราไปบนถนนหนทาง เวลามันเร่า ร้อนขึ้นมา อากาศร้อนขึ้นมาจะเกิดพยับแดด มันสร้างภาพ สร้างเป็นรูปเงาขึ้นมา แล้วก็มองลึกลงไป หลงใหลสิ่งนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน ความดูใจของคนดูพยับแดด ดูพยับแดด ดูความเป็นไปของชั้น อากาศ ที่มันเกิดดับ มันยังไม่ใช่ตัวของใจใช่ไหม? ถ้าเข้าถึงตัวของใจ นี่แก้ปัญหา มันแก้ปัญหาที่ใจ เหตุเกิดที่ใจ เหตุเกิดขึ้นมา ความผูกพัน ความเร่าร้อนเกิดจากใจ ความไม่พอใจ ความเห็นต่างๆ มันคืนรนเกิดจากใจ มันต้องย้อนกลับเข้าไปจับตรงนั้นเป็นเหตุปัจจัยให้วิปัสสนา ย้อนกลับมา ไม่ใช่ไปดูที่พยับแดด ย้อนที่ตรงนั้น ตรงนั้นมันก็เกิดเหมือนกัน

อาการพยับแดดมันอาการข้างนอก แต่การที่มันเกิดดับข้างในในหัวใจ มันเกิดดับผ่าน ชั้นมันจับต้องได้ มันแยกแยะได้ มันปล่อยวางได้ มันควบคุมได้ มันควบคุมแม้แต่ความคิดได้ มันสามารถชี้ได้เลยนะเวลาความคิดจะเกิดขึ้น “นั่นแน่ ทำไมเจ้าจะคิดอีกแล้ว?” มันสามารถชี้ ความคิดที่มันจะคิดขึ้นมาได้ในหัวใจ ย้อนกลับเข้าไปแล้วชี้ขึ้นมา พอชี้ขึ้นมา มันจะอายตัวมันเอง สิ่งที่ยอายตัวมันเองนั่นแหละวิปัสสนา

อันนี้ไม่ใช่พยับแดด พยับแดดเป็นอาการข้างนอก อันนี้เกิดเป็นอาการข้างใน มันต้องจับ ตรงนี้ได้มันถึงจะเป็นวิปัสสนา ปัญญา มันถึงจะเกิดขึ้น เห็นไหม ไม่ใช่ดูใจเฉยๆ ดูใจแล้วมันสบาย เพราะดูใจมันตามกระแสไปเรื่อย มันดูใจไป แล้วก็รอวันวิวัฒนาการของมันจะเกิดขึ้นเอง แล้วกระบวนการของจิตเขาบอกว่า กระบวนการของจิตมันจะเกิดขึ้น กระบวนการของจิต เกิดขึ้นแล้ว แล้วจะรู้เท่าตามความเป็นจริง แล้วก็รอไป

นั่นแหละครูบาอาจารย์คิดในสมาธิก็คิดอย่างนี้ คิดในสมาธิ คิดในความเว้งว่าง คิดในความสุข ในความสงบ แล้วก็รอให้มันเป็นไป รอขนาดไหนมันก็เป็นความคิดในสมาธิอย่างนั้น มันจะเป็นผลขึ้นมาไม่ได้หรอก นี่มันเป็นไปนะ ดูจิตแล้วมันเป็นกระบวนการของปัญญาอบรมสมาธิ ดูจิตแล้วมันเป็นสมถกรรมฐาน สิ้นสุดของการดูจิตคือมันปล่อยวาง มันปล่อยวางเฉยๆ

แล้วมันปล่อยวางแล้วต้องยกขึ้นวิปัสสนาอีกชั้นหนึ่ง ถ้ายกขึ้นวิปัสสนามันจะเดินเข้าถูกทาง เดินเข้ามาในหลักของศาสนาพุทธ ในมรรคอริยสัจจ

ความรำริชอบ ความเพียรชอบ ความเพียรชอบ ชอบในการกระทำที่ถูกต้อง ความเพียรไม่ชอบ ความเพียรเกิดขึ้นมา เราทำลำบากลำบากนะในการประพฤติปฏิบัติ แต่ความเพียรมันไม่ชอบ มันก็ทำความเพียรไปเฉยๆ ทำความเพียรไป ทุ่มไปความเพียรขนาดไหน ความเพียรไม่ชอบ ไม่ชอบเพราะมันไม่ถูกทาง ไม่ลงมัชฌิมาปฏิปทาความเป็นไปของการประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่ลงมัชฌิมาปฏิปทามันก็เข้าถึงความจริงไม่ได้ เข้าถึงความจริงไม่ได้เราก็วนอยู่อย่างนั้น นั่นแหละแล้วเราก็ทุ่มเททั้งชีวิต

น่าสงสารนะ หมดเวลาทั้งชีวิตไปให้กิเลสมันหลอก กิเลสมันต้องการความสะดวกสบาย เราเคยผ่านครูบาอาจารย์ขึ้นมา ครูบาอาจารย์ที่ชี้หน้าให้ลำบาก เราก็ไม่อยากจะทำ เราอยากจะเอาที่ง่าย ๆ ง่าย ๆ ง่าย ๆ มันถึงจะเสียคน ถ้ามันจะลำบากลำบากขนาดไหนนะอดทนขึ้นไป ทำขึ้นไป มันจะเป็นไป ความยากลำบากขนาดไหนเราบากบั่นเข้าไป มันจะเกิดความสะดวกสบายตอนนั้น

ผลของการประกอบธุรกิจ การประกอบกิจการ เห็นไหม ถ้ายากขึ้นมา เราทำขึ้นมา ผลเกิดขึ้นมามันจะพอใจ อะไรที่มันจะได้ง่ายๆ ขึ้นมามันเป็นไปได้อย่างไร? เว้นไว้แต่คนที่มีความฉลาด คนที่มีกรรมดีขึ้นมา มันจะทำของมัน แล้วมันได้ประโยชน์ของมัน อันนั้นอีกส่วนหนึ่ง เพราะเขาทำบุญกุศลของเขา มา บุญกุศลกับบาปอกุศลมันถึงให้ผลตรงนี้ ให้ผลที่ว่าทำแล้วได้ผลตามความพอใจ ทำแล้วผิดพลาด ทำแล้วพลาดพลั้งไปจนจะไม่ได้ แล้วเราก็ทุกข์ยากเสียใจ

สิ่งนี้เกิดจากการกระทำทั้งหมดนะ เราทำของเราว่ามันถึงเกิดมาเป็นพระพุทธศาสนา แล้วเราฟังธรรมแล้วเข้ามาข้อนใจ ให้ศาสนาเข้ามาพลิกแพลงใจของเรา ขอให้เราเดินถูกทาง ก้าวเดินให้มันถูกทาง ถ้าก้าวเดินไม่ถูกทาง ก้าวเดินแล้วเสียเวลาด้วย แล้วก็ทำไปเป็นประพฤติปฏิบัติปฏิบัติบูชา แต่บูชาไม่ถูกทาง ธรรมไม่สมควรกับธรรม ถ้าธรรมสมควรกับธรรมเราจะได้ธรรมตามความเป็นจริง ธรรมไม่สมควรกับธรรมเราก็เสียเวลาไปอย่างนั้นแหละ เสียเวลาไป ต้องไปเริ่มต้นใหม่ตลอดไปๆ นั่นแหละ

ความเห็นของเราเพราะกิเลสมันพาเห็น ความสะดวกสบาย ต้องการความสะดวกสบาย ต้องการความเห็นของใจ นี่โทษของมัน ให้ชื่อว่าเห็นโทษของมัน แต่คนคิดไม่เห็น ถ้าคนคิดคิดแล้วมันพอใจ คิดแล้วมันเป็นไป แต่ถ้าครูบาอาจารย์ เห็นไหม นี่หากครูหาอาจารย์เพื่ออะไร? ก็

เพื่อตรงนี้ เพื่อกันความผิดพลาด เพื่อกันความเสียเวลา ถ้าผิดพลาดเสียเวลาครูบาอาจารย์ต้องชี้แนะ แต่บางที่ยังชี้แนะไม่ได้เพราะอะไร? เพราะอินทรีย์ไม่แก่กล้าใจ

เห็น เราเห็นตามความเป็นจริง แต่สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริง เราเห็นความเข้าใจ เราเข้าใจเกิดขึ้นในหัวใจ กระบวนการความคิดเกิดขึ้นทั้งหมดเลย นี่เป็นความจริงทั้งหมดเลย ก็เราคิดเอง เราตัวเอง เราเห็นเอง แต่ความรู้ความคิดเราโดนกิเลสหลอก มันไม่เป็นกระบวนการความจริง เห็นจริงๆ นั้นแหละแล้วจับต้องได้ มันถึงทำให้หลงไป

เพราะหลงถึงไม่รู้ ถ้ารู้ก็ต้องไม่หลง เพราะมันไม่รู้มันถึงได้หลงไป แต่ครูบาอาจารย์ชี้นำเกาะกลับมามันถึงได้ย้อนกลับมาได้ ถ้าย้อนกลับมาได้มันจะเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าไม่ย้อนกลับมามันก็เป็นโทษกับเรา เป็นโทษกับเราเอง โทษกับใจดวงนั้นนะ ใจดวงนั้นก็ต้องเสียเวลาเปล่าไป เอวัง